

Ne snubi dalje, pusti žalost mi.
Zjutraj poslala bom —

Rom. Pri duši moji!

Jul. O tisučkrat lahko, lahko noč!

(odide.)

Rom. Gorjé tisučkrat mi, če ti si proč!
Kot fant od bukvic — ljubljén'c k ljubci teče,
Kot otrok dom — je zapustiti neče!

(odide počasno.)

Jul. (se vrne.) Stoj, Romeo, stoj! — Z glasom sokolovim
Sokola blagega nazaj bi zvala;
Al sila zmolkla je, glasu sovražna,
Votline sicer jek razgnala bi,
In hripav jezik njen omamila
Z glasom imena „Romeo“ donečim.

Rom. Srce le moje ime moje kliče,
O srebrn zvon za ljubčeka ponoči,
Za poslušavca muzika!

Jul. Romeo!

Rom. O ljuba mi!

Jul. Povej, o kateri uri
Naj pošljem zjutraj k tebi?

Rom. Ob devetih.

Jul. Ah dvajset let se mi do té bo zdelo!
Nevem, zakaj nazaj te zvala sem.

Rom. Naj čakam tū, dokler se boš spomnila!

Jul. Pozabila bom koj, da tukaj čakaš,
V presladkih mislih, da sem tebe blizo.

Rom. In jaz bom stal, da pozabila bi,
Pozabila še, da sem kje domá.

Jul. Zdaj jutro vstane. Htela bi, da greš,
Kot ptiček, kterege le deklica
Iz rok spusti in spet kot jetnika,
Oklenjen'ga na niti svilnati,
Potem, če volja ji, nazaj potegne,
Ker prostosti mu dovoliti neče.

Rom. O, če bi ptiček bil!

Jul. Če bil bi to!
Al iz ljubezni bi te umorila.
Zdravstvuj! O sladka bol, se poslovit;
B' dajala slovo, dokler pride svit!

(odide.)

Rom. Očesom tvojim spanje, prsom mir!
Ak' bil bi jaz te radosti izvir!
Poiskat' zdajci čem puščavnika,
Da vrli mož nasvèt mi dober dá.

Slovensko slovstvo.

* *Popotni spominki. Romanje k sv. Krvi v zgornjem Gorotanu. V častilni spomin štiristoletnice slavne ljubljanske škofije popisal Jožef Levičnik. Natisnil in založil Jožef Blaznik v Ljubljani 1863.*

Kolikor bolj spoznavamo zgodovino, naravno lepoto in bogastvo naše domovine, toliko bolj jo ljubimo. Vsak spis, ki nam opisuje pokrajine mile Slovenije, pripomore toraj veliko k živejšemu domoljubju in ima že zaradi tega svojo vrednost. Ako je pa vrh tega še lepo, mikavno in živo pisan, množi našo še majhno potopisno literaturo, ima tedaj tudi literarno vrednost. To dvojno vrednost imajo navedeni „popotni spominki“, vendar bolj prvo kakor drugo. Popisuje nam kot potopisec občno znani gosp. pisatelj v tej 64. strani dolgi knjižici kraje, „ki so spadali ali pa še spadajo k zemlji slovenski“, in so bili nekdanj pod škofijstvom ljubljanskim. Kar se tiče pisave, porok nam je izurjeni potopisec sam, da je dobra; lahko rečemo, da nemški Korošci ne premorejo tako natančnega potopisa ziljske, dravske, beljske doline in sv. Krvi, kakor je Levičnikovo romanje; tū najdeš, dragi popotnik k sv. Krvi, vse tako natanko in resnično popisano, da gotovo ne zgrešiš Zvonika, če si mutast in še gluh vrh tega. Tū ti je na drobno popisana vsaka vasica, kako je bila in kako je zdaj, nobena rečica in noben griček ni pozabljen. Sploh se nam je varovati, kadar kraje popisujemo, da ne postanemo malenkostni, da ne govorimo o rečéh, ki ne mikajo čitatelja, ki ga le dolgočasijo.

Posebno ogibati se je subjektivosti, da se ne suče vse le okrog nas, da ni zmirom na vrsti besedica „jaz“, da ne delamo opazek neprilicnih in nepotrebnih in da se ne ponavljajo vedno oblike: „pot me je peljala, pot gré navzdol ali vkreber in več družih“, da se čitatelju ne zmeša glava. V omenjenem romanji najdemo nekatere reči prav dobro izpeljane. Lep je popis, kako je bilo v Mohorju, ko sta cesar in cesarica prišla; resničen je popis „iz glorieta“ na strani 23, mikaven je popis beljske doline in živo nam opisuje pot na „pastirski lednik.“ Nihče naj ne gré brez te knjižice k sv. Krvi! Prepričal se bode, da je za romarja ko nalašč. Posebno naj bi ne opustili slovenski Korošci, omisliti si to knjigo, da zvedó, kaj imajo in kaj so nekdanj imeli. Želeti je, da bi tudi drugi pisatelji posnemali lepi izgled domoljubnega gosp. Levičnika, da s časom dobimo potopise iz vse Slovenije, ki bi se dali potem v posebnej knjigi na svitlo, da nam v živi in iskreni besedi predstavlja, kar vidimo narisano v Kozlerjevem zemljovidu. P.

Deželni zbori.

Deželni zbor goriški.

Tudi nam vlada ni potrdila lani sklenjene občinske (komunske) postave, ker dva stavka, namreč „da sme vsaka davkarska (katastralna) občina med svojimi mejami samosvoje opravila sama opravljati“, in „da vojaške (militarske) osebe ne morejo biti izvoljene v občinski odbor, nista bila vladi všeč. Winkler kot poročevalec o tej zadevi je v izvrstnem, obširnem svojem sporočilu naposled nasvetoval, da le iz vzrokov primernosti priporoča odbor, da naj se sprejme srenjska postava, po vladini volji popravljena, da se ne bo zavoljo nje pomanjkanja, Bog zná kako dolgo, odlagala nova uredba (organizacija) občin, ktera mora biti podlaga tudi politiški in sodnijski uravnavi, in po kateri občine že davno hrepenijo. Nazadnje so bili vsi na Dunaji zavrženi paragrafi, kakor vlada hoče, predelani, po odsekovem nasvetu sprejeti. Po tem takem smemo upati, da bomo imeli v kratkem občinsko postavo gotovo in potrjeno. — V postavi zastran skladanja, kadar se šole zidajo, ktere ni cesar zato potrdil, ker je bil zbor v §. 1 patronate občnih zalogov (fondov) obdržal, bil je omenjeni paragraf po vladinem predlogu sprejet. Zastran politiške privolitve pri zakonih (poročevalec Doliak) je zbor enoglasno svoje mnenje izrekel, da, ker ni pri nas ta privolitev nikdar postavne veljave imela, naj se nepogojno odpravi. „Umni Gosp.“

Deželni zbor v Ljubljani.

V 6. seji (14. dan t. m.) je bilo najprvo na vrsti poročilo denarstvenega odbora o stroških zemljišne (gruntne) odveze za 1865. leto. Poročevalec je bil dr. Zupan, ki v imenu odborov svetuje: 1) naj potrdi zbor za 1865. leto na 629.470 gold. preudarjene stroške in na 688.050 gold. preudarjene dohodke, po katerih bi ostalo 58.580 gold. gotovine, ktera naj se dá na obresti; 2) da pa se nabere, kar ima plačati dežela, naj se dovoli 26 odstotkov priklada zemljišnih, hišnih in družih neposrednih davkov brez vojskega priklada užitnini (verzehrungssteuer) od vseh močnih pijač in od mesa. — Gosp. Mullej povdarja potrebo, da bi se hitro dovršila zemljišna odveza in da bi pri gozdéh ne bilo treba vedno samih logarjev imeti za izvedence, jemali naj bi se tudi drugi izvedeni možjé, ker potem bi šlo delo hitrejše od rok. Nasvetoval je: 1) vsaka dva mesca naj bi se po časnikih na drobno povedalo, kaj se je opravilo v tem poslu; 2) kjer bi zahtevala potreba, naj bi se k tej stvari poklicali tudi

drugi izvedeni možjé; 3) konci leta naj bi deželno računstvo na drobno razglasilo, kam so se deli denarji za zemljišno odvezo. Nekoliko poslancev je podpiralo te predloge; pri 2. nasvetu sta mu bila samo Koren in Vilhar podpornika. — Grof Anton Auersperg pravi, da ni prav, da se zemljišna odveza in odkupljenje služnosti (servitutov) ni pričelo ob enem; rekel je, da se pri odvezi zemljišni marsikaj neprijetnega kaže, česar pa ni kriv zakon, temuč poznejši napotki; premisliti je, koliko ljudi mora živiti kranjski gozd zdaj: prvič lastnince, drugič tiste, ki imajo v njem pravice, tretjič državno denarnico, četrtič v novejšem času neštene uradnike sèm ter tje kaj potujoče, ki imajo iz gozda plačo in živež, in ki torej ta posel vlečejo, kar najdalje morejo; to bi se pa lahko ustavilo, ako bi se odločil čas, do kterega mora to delo biti gotovo, kar bi ustreglo vsej deželi in tistim, ki imajo v gozdu pravice; dokler ne bode tega, dotlej se bode gozd vedno sekal, in da nas opominja pusti Kras, naj bi se ta reč hitro dovršila. Naposled je podpiral 1. in 2. Mulleyev nasvet. — Za njim je rekel dr. Toman, da tudi on želi, da bi se hitreje vršile te opravila; uradnikov pa, ki imajo s to rečjo posel, da ni treba zmirom grajati, ker imajo mnogo truda in prizadevajo si, kako bi to reč dobro zvršili; drugim uradnikom bi se menda več dalo očitati. Vladni komisar dr. Schöppl odgovori, da se te opravila tudi lahko razglasijo vsacega četrtletja, če želi zbor; dozdej pa so se razglasili vsacega pol leta, in da je vsakemu dano na izvoljo, da si lahko izbere izvedene možjé, samo da taki možjé nimajo vselej dovolj znanja, da bi vedili prav ceniti gozde; da bi zdaj še ne bilo prav ustanovljati odločeni čas, do kterega bi se to delo moralo zvršiti; pozneje morda bi se to utegnulo zgoditi. Tudi poslanec dr. Zupan je spodbijal Mulleyeve nasvete. — Obveljala sta oba nasveta deželnega odbora, samo da se je po nasvetu vladnega komisarja med stroške tudi postavilo 90 gold. popotnine prisednikom.

Potem je poročevalec dr. Zupan razložil nasvèt deželnega odbora, kako bi se koristno obrnil tisti denar iz zemljišne odveze, kar ga ostaja od stroškov. Obveljal je naposled predlog žl. dr. Wurzbacha, naj se ta reč izroči še enkrat denarstvenemu odboru na presojevanje.

Za tem je prišel na vrsto razgovor o tem, kakošne astnosti mora imeti direktor ljubljanske bolnišnice. Poročevalec je bil žl. Strahl. Razložil je, da ob priliki, ko je Njih Veličanstvo potrdilo novega direktorja, je bilo deželnemu zboru rečeno, da ni imel pravice zahtevati, da bi vodja moral tudi biti doktor kirurgije. Oprt na §. 18. I. št. 3 deželnega reda in da se ustanovi o tej zadevi kaj gotovega, nasvetuje žl. Strahl v imenu deželnega odbora: 1) naj je vodja bolnišnice neobréčen mož, naj je doktor medicine in kirurgije, in naj zná nemški in slovenski jezik; 2) naj se naroči deželnemu odboru, da stori, česar je treba, da Nj. Veličanstvo potrdi ta sklep in da se potem dobí tudi deželen zakon o tej stvari. — Temu nasvetu se je ustavil poslanec Deschmann v dolzem govoru, v kterem je razlagal, da tudi neuk (Laie) utegne kaj vedeti o bolnišnici, — da tedaj tudi on vé, da to, kar je unidan dr. Bleiweis pravil o kužnih poporodnih vročnicah ljubljanske bolnišnice, je on (Deschmann) vse drugače posnel iz bolnišničnih zapiskov itd.; potem je rekel, da ni treba, da bi vodja bolnišnice moral biti doktor kirurgije (ranocelstva), ker potem bi tudi trebalo zahtevati, naj bode magister porodništva in za očesne bolezni, naj bode doktor kemije itd.; — vprašal je: kako je to, da je deželni odbor zadnjič v bolniškem domačem redu dovolil tako malo pravic vodju, zdaj pa

hoče od njega toliko vednost? kako je to, da nasvetuje deželni odbor, čemur se vlada ustavlja? ali se to ne pravi: vlada! tega ti nečeš, pa „justament“, ker ti tega nečeš, zato mi hočemo; trdil je, da tudi imenovani paragraf deželnega reda ne spada sèm. Nazadnje je svetoval, naj vodja bolnišnice bode samo doktor medicine, drugi nasvet pa naj se čisto izpusti. — Odgovoril mu je dr. Bleiweis (slovenski) rekoč, da ne razumeva, kako da zopet danes poslanec Deschmann osobno na njega meri kakor zadnjič, da si tudi on ni poročevalec in tudi referent ni bil, ko je službo zdravnikov oddajal pomnoženi odbor. Res sila dolg je bil ovinek Deschmann-ov — pravi — predno je zbrisal eno besedico iz nasveta. Čemu toliko ropota za malo stvar? Ne zavidam — je rekel — gospod Deschmanna za njegove poizvedbe o kužni poporodni vročnici; svoje, da je ta bolezen že mnogokrat razsajala v porodnišnici ljubljanski, imam iz edino gotovega vira: od primarja in profesorja samega. Kar se tiče doktorstva kirurškičnega, opominja dr. Bleiweis, da v večih bolnišnicah se celó od sekundarjev zahtevajo obe doktorstvi. Vednost napreduje; časi „ab anno 1“ so pretekli! Minuli so časi, ko je bilo treba 3 ure daleč tekati po ranocelca, da je puščal, ker doktor medicine ni puščati znal. Dandanes je skoro vsak doktor medicine in kirurgije. Leta 1848 je obveljalo pravilo, da ne bode več kirurgov; zato je odpravljena tudi v Ljubljani kirurškična učilnica; da bi bil vodja tudi magister porodništva in za očesne bolezni, ni treba, ker te obé vednosti ležite po večem že v poprejšnjih. Bolniški vodja nikakor nima tako ozkih mej, kakor méni poslanec Deschmann, hišni red ne razlaga vseh pravic in dolžnost vodjevih na drobno. Do zdaj ni bilo podloge, po kterej bi mogli vedeti, kak mora biti vodja, ker to službo je opravljal časi kak kresijski uradnik, časi prvi zdravnik, časi tajnik deželne vlade itd. Vlada toraj nikdar ni imela gotovega načela pri tej stvari ne pri nas, ne drugod v Avstrii, in toraj je treba, da zdaj stopimo na tisto pot, ki hoče, da mora biti vodja cel zdravnik, ne pa polovičar. Zato je deželni odbor sklenil, kar dan danas zahteva znanstvo. Poslanec Deschmann pravi: „vlada tega neče, odbor pa trdi: „justament“ tako mora biti!“ Vlada ni tako strogo tega rekla, pa tudi odbor ni rekel: „justament“ to, kar vlada neče, mora biti“; al zbor ima pravico tudi svojo reči. — Potem je poslanec Svetec (slovenski) prvokrat besedo poprijel; v uvodu je razlagal, da tudi on hoče v zbornici, kar bode največ mogoče slovenski govoriti, ne iz afekcije ali opozicije, temuč zato, ker jezik je važen, jezik je narod; pa jezik se tudi ne more izobraziti, ako nima pravice do javnosti. Po tem uvodu je nasvetoval, naj bi se odborov predlog zastran direktorja v bolnišnici odložil do tedaj, ko pride na vrsto služni red za bolnišnico. Poslanec Svetec je danes prvič govoril, in zato je začel svoje besede z uvodom, kateri nekterim poslancem ni bil po godu, češ, da se ne vjema s predmetom. Poslanec Krommer zakliče: „k reči!“ Svetec pa mirno zahteva, naj zbornica glasuje, ali smé dalje govoriti ali ne? Zbornica ni glasovala; nekteri poslanci pa vendar niso nehali mrmrati in odhajati iz dvorane, da nazadnje ni bilo več dostojne večine, da bi glasovali o Svetčevem nasvetu. Ako se pomisli, koliko se je v zboru že besedovalo, kar se nikakor ni vjemalo s predmetom, bi bila zbornica menda lahko uljudnejša bila poslancu, ki prvič govori.

V 7. seji (16. t. m.) je poslanec grof Anton Auersperg ces. namestniku podal vprašanje, ktero je podpisalo še drugih 28 poslancev in ktero želi izvesti, kako je to, da vlada dunajska ne potrjuje reči, o

kterih se je bila pobogala zbornica s tedanjim cesarskim namestnikom; taka negotovost ne more biti vseč vladi tukajšnji sami, pa zelo ovéra tudi spešno delovanje deželnega zbora. — Nj. eksc. cesarski namestnik baron Schloissnigg je obljubil kmali odgovora, pa dostavil, da bi mu bilo vseč, ako bi vprašanje poslanecv bilo naštelo nekoliko tistih nepotrjenih paragrafov, o katerih se je bila zbornica pobogala s cesarskim namestnikom.

Potem je bil dalje pogovor o lastnostih, ktere bi moral imeti vodja ljubljanske bolnišnice. Poslanec Svetec je (slovenski) v obširnejšem govoru podpiral svoj unidanji predlog; udeležili so se razprave poslanci Krommer, Deschmann in dr. Toman; tudi poslanec Lukmann je nekoliko besed vmes rekel, ktere pa niso zadevale ne odborovega, ne Svetčevega predloga. Dr. Toman je zagovarjal Svetčev predlog, poslanec Krommer in Deschmann pa nista bila ne za odborov ne za Svetcev predlog. — Po vseh teh debatah poprime poročevalec žl. Strahl besedo in v njemu lastnem mirnem govoru na tanko sitice dene vse nasprotovanja zlasti Deschmannove, pripovedovaje, kako in zakaj da je deželni odbor to nasvetoval, in bere vladni dopis o tej stvari, ki se temu zahtevanju ustavlja samo zato, ker do zdaj v tej reči ni bilo nikakoršne trdne naredbe, ktera pa se more samo po ustavnem poti ustanoviti; ako pa deželni odbor hodi po tem poti, zato si ni z vlado nikakor navskriž; ta reč naj bi se tedaj ne odložila, temuč obveljal naj bi nasvèt deželnega odbora. — Glasovanje ga je tudi potrdilo.

Na to pride na vrsto posvèt zaradi občinske (srenjske) postave. Poročevalec baron Apfaltrern je najprvo opomnil, kako malo se je kdo mogel nadjati, da bi ne bila potrjena tako na drobno premišljena občinska postava, v kateri ni nobenega sklepa, da bi se o njem zbornica ne bila pobogala z vladnim zastopnikom; da pa se je zdaj odbor približal vladnemu načrtu, samo zato, da bi postava zopet ne bila zavržena. Potem je bral postavo. Razgovor se je začel še le pri §. 14, kterege ni imel vladni črtež. Ta paragraf pravi: „kjer se je kaka poprejšnja soseska po občinski postavi 1849. leta razcepila v dve ali več samostalnih občin, dobi vsaka taka občina vse tiste pravice, ki so v poprejšnjem paragrafu in v tem zakonu sploh zagotovljene posebno vsem nekdanjim soseskam.“ Cesarski namestnik baron Schloissnigg je rekel, da ta paragraf ni dovolj razumen, in toraj naj bi se mu po besedi „občina“ vtaknile besede: „ako bi se zopet z drugimi zedinile v eno občino.“ Ta nasvèt je obveljal. Potem so poslanci branje molče poslušali do §. 20, pri katerem so se oglasili poslanci: Derbitsch, Krommer, grof Anton Auersperg; zbornica pa je odobrila odborov nasvèt.

V 8. seji (17. marca) se je nadaljevala razprava o občinski postavi. Kakor še nikoli, je vrelo v seji današnji. Poročevalec baron Apfaltrern bere §. 24, ki ga nasvetuje odbor in se glasi tako: „Župan in odborniki županijski o nastopu svojega opravilstva obljubijo namesti prisega cesarju zvestobo in pokorščino, držati se trdno državne in deželne ustave, spoštovati postave in vestno spolnovati svoje dolžnosti“ itd. Poročevalec pripoveduje, da že lani je deželni zbor tako sklenil, da pa vlada tega noče tako, da bi v obljubi županovi in odbornikov stale besede: „držati se trdno državne in deželne ustave“; odbor je izvedil, da tudi zdaj se vlada tega trdno drži, da bi v obljubi ne stala ona stvar; vendar odbor ni odstopil od svojega prejšnjega mnenja, ker misli, da ustave, kot matere občinske postave, ne more zatajiti, in naposled nasvetuje, naj deželni zbor tudi ne odstopi od

svojega lanskega sklepa. — Na to cesarski namestnik Njih eksc. baron Schloissnigg poprime besedo in opravičuje vlado s tem, da tudi v obljubi državnih in deželnih poslancev ni besedice o ustavi, — da v besedah „spolnovati postave“ je zapopadena tudi ustava, — da drugi deželni zbori so sprejeli obljubnico po ministerskem smislu, — da ministerstvo noče, da bi vsaka dežela po svoje imela, kjer ni potrebe, in da občinska postava ne bode potrjena, ako deželni zbor sprejme odborov predlog. — Na to se vzdigne Njih eksc. grof Anton Auersperg in v dolgem govoru pretresa na vse strani, zakaj da male besedice imajo ravno zdaj, ker jih ministerstvo odbija, veliko važnost. Kakor drevo — pravi — je krepko in trdno še le po svojih koreninah, tako je tudi ustava še le trdna, ako je vkoreninjena v narodu. Sad ustavnega življenja je dozda več vlada vživala kakor ljudstva njene. Besede o obljubi županovi, ktere zadevajo ustavo, naj ljudstvo opominjajo, da tudi ima pravico do ustave. Čudna prikazen je to, da ministerstvo žuga, da ne bode občinska postava potrjena, ako deželni zbor sprejme obljubnico po odborovem predlogu. Kaj neki se boji vlada? Ali je zatega voljo država v nevarnosti? Če ima ustava resnica biti, mora za gospôdo ravno tako biti kakor za prosti narod. Ustava ne smé se potuhniti nikjer. Ustavno pravilo se razvija in osrečuje narode le tedaj, ako se pošteno izvršuje. In zdaj se dela spodtika nad obljubnico, ktera nič družega ne zahteva kot trdno držanje ustave! Tako se ne izbuja zaupanje. Ako zavoljo obljubnice ne bode potrjena postava občinska, naj ministerstvo odgovor daje zato. — Izvrstni grofov govor je bil večkrat z glasnimi pravoklici spremljan. — Za njim govori dr. Toman (slovenski). Dr. Toman pripoveduje najpred, da ga je na Dunaji gosp. državni minister počastil s tem, da ga je poklical v predposvèt zaradi občinske postave, in da že takrat je očital, zakaj da v obljubi županovi stavka o ustavi ni, gospod minister pa mu je rekel, naj ga v deželnem zboru nasvetuje; dr. Toman je lani to tudi storil, in odbor in zbor sta ga sprejela. Kako da se vlada zdaj zoperstavlja tej županovi obljubi? Treba, da na ustavo prisegajo vsi državni in deželni poslanci, vsi uradniki in vojaki, ministri vsi in sam naš milostljivi Gospod in Cesar. Takrat bomo imeli še le prav trdno ustavo in zaupanje, da je resnica z našo ustavo. Ustava je princip; vse drugo je le izpeljava iz tega principa. Ako bi občinske postave zavoljo te oblike ministerstvo ne potrdilo, kazalo bi, da se ne drži ustave; če pa se ustave ne drži, še manj bi se občinske postave držalo in ž njo bode tako kakor s tisto od leta 1849, ki je pošla v rokah birokracije, kakor zgine bister potok v pesku. Da drugi deželni zbori niso sprejeli te oblike v županovo obljubo, to nas ne briga; ako se hoče vse centralizati zoper autonomijo (samostojnost) posamnih dežel, tudi deželnih zborov za to treba ni, da nam le stroške delajo. Čeravno nikdar nisem — nadaljuje govornik — navdušene hvale pel patentu od 26. februarja 1861, ker v njem je omejena in prikrajšana autonomija posamesnih dežel, ktero jim priznava diplom od 20. okt. 1860, in ker omenjeni patent ne bode nikdar združil vseh udov državnih, se vendar zvesto držim konstitucijskega principa — ustave — želeč, da se princip centralizacije prelije v princip autonomije, kateri je podloga ces. diplomu. Ako ministerstvo zavoljo ustavoljubnega stavka ne potrdi občinske postave, naj ono daje odgovor za to; naša naloga pa je, da ga opominjamo njegove dolžnosti. —

Za dr. Tomanom govori poslanec Svetec (slovenski). On se čudi, kako se ministerstvo more spodtikati nad besedo „ustava“ potem, ko so Njih Veličanstvo ustavo nam tako slovesno obljubili in zagotovili.

Opominja oktoberskega diploma in februarskega patenta, v katerih so presvitli cesar sveto obljubo storili, da se bodo ustave zvesto držali, in v katerih so zavezali tudi vse svoje naslednike, da imajo ustavo izpolnovati in gledati, da jo bode vsakdo izpolnoval in obdrževal. Po taki slovesni cesarski obljubi — pravi govornik dalje — kako je vendar moglo ministerstvo spodtikati se in brisati „ustavo“ iz občinske postave. Ali je morda res kaj resnice v tistih strahovih, ki že nekaj časa z reakcijo strašijo? Ali nas morda Bahova dōba ni še dovolj spametila? Ali nismo že po njegovi reakciji dovolj tepeni in zadolženi? Ali se bomo še enkrat spuščali v nevarno krnico, ki nas utegne pogoltniti, in državno ladijo razdrobiti? Ko bi ministerstvo o reakciji mislilo, potlej je — pravi govornik — sveta dolžnost narodnih zastopnikov svariti ga, naj te nevarne poti ne hodi, ker vodi v pogubo. Govornik priporoča odborov predlog, ker nam ne občinska ne druga postava nebi brez ustave nič ne pomagala. —

Zdaj se vzdigne dr. Zupan ter pravi, da o tako važni zadevi noče svojega mnenja le s samim glasovanjem razodeti, ampak povedati tudi: zakaj bode glasoval za odborov predlog. Važna je postala ta stvar — pravi govornik — le po tem, da se ji ministerstvo zoperstavlja. Vzroki, s katerimi vlada svojo trdi, niso prepričali nikogar. Zato utegnejo drugi vzroki biti in misli se, da ustava le na videz — (pri teh besedah se obrne cesarski gospod namestnik do predsednika in ga vpraša: ali ne čuti, da govornik s takimi besedami sega predeleč; dr. Zupan prosi predsednika: naj zbornico vpraša: je li res kaj preveč rekel? Predsednik vpraša zbornico: ali naj posvari govornika ali ne? Noben poslanec tega neče, in dr. Zupan govori dalje in pravi:) Da sem o ustavi na videz govoril, so to pred menoj že tudi drugi govorniki rekli. Če pa vlada neče, da bi tudi prosti narod prešinila ustava, res ni drugega kot dozdeven prikazek, prazna oblika. Lani se ni bil opiral temu, kar ministerstvo danes hoče, al zdaj po 12 mescih, ko se je tako malo zgodilo za vresničenje ustave, zdaj pa tega ne morem. Zdaj velja, se upreti, da ustava škode ne trpi. Žal mi je, ako zavoljo tega pade cela občinska postava, pa viša kot ta postava je ustava. Tudi če vlada zatega voljo zbor razpusti, ne bodem drugač glasoval, da volivci moji zvedō, da sem izpolnil svojo dolžnost.

Za dr. Zupanom poprime dr. Bleiweis besedo in pravi, da po toliko izvrstnih govorih ni lahko še kaj reči. Če tedaj besedo poprime, stori le to, da pri tej priliki zavrne tisto očitovanje, k se od nasprotne stranke mnogokrat narodnjakom oponaša, da niso „prijatli ustave.“ Mi smo iskreni prijatli resnične ustave v tistem pomenu, ki ga je ravnopred dr. Toman razložil. In to hočemo tudi pokazati danes očitno, glasovaje za odborov predlog. Cesarski g. namestnik nam svetuje, naj iz ozirov koristnosti „Opportunität“ sprejmemo vladni predlog. Al taki oziro so nevarni. Za malo besedic sicer gré v obljubnici županov; al one so prevažna stvar ravno za naše razmere, da bi tū odločiti mogel le ozir na „Opportunität.“ Občinska postava, katero prevdarjamo danes, velja občinam na kmetih. Naš narod pa se je še celō celō malo navdal ustavnega duha, ker ni prilike imel za to; saj ustavna občinska postava od leta 1849 ni postala kri in meso v naših županijah. Zdaj se ima vpeljati na novo ustavno županijstvo. Treba, da se to očitno izreče v slovesnem trenutku. Tak slovesen trenutek pa je takrat, kadar župan namesti prisege obljubo dela Njih Veličanstvu cesarju, cesarskim gosposkam, svojim srenjčanom vsem. V tem slovesnem momentu naj obljubo tudi stori ustavi. Ustavo mora v tem trenutku povdariti, da si v srce vtisne veliko pomembo njeno, — da to zavest obdrži celi čas župano-

vanja svojega v pravicah tako, kakor v dolžnostih, — tako navzgor, to je, proti vladi, kakor navzdol, to je, proti srenjčanom svojim, — da ustaven ostane, in se čez potrebo ne uklanja ne lepim ne ostrim besedam gospodov v kancelii, pa tudi ne lepim ne ostrim besedam srenjčanov svojih, ali z dvema besedoma rečeno: da ne bode se obnašal ne kot sužnik na eno stran, pa tudi ne kot samovladnik (autokrat) na drugo. Pričakovati moremo, da ministerstvo, katero je zastavo ustave že večkrat visoko povzdignilo, ne bode zoper to, ako naravnost pokažemo, da tudi mi nikakor nočemo zapustiti ustavne podlage. In zakaj bi tudi ministerstvo bilo zoper te male besedice v obljubi županovi? Če veliki zvonovi vsako leto kličejo narode avstrijske 26. februarja v cerkev, da se imajo spominjati ustave, zakaj neki bi mali zvonček v obljubnici župana, kadar obljubo dela, ne opominjal, da ima ustavo spoštovati vsigdar! Zato se sklada z odborovim predlogom in nasvetuje, naj ga deželni zbor drage volje sprejme.

Poslanec Krommer pravi, da res zaupanja ne budi, ako ima cela občinska postava pasti zavoljo obljubnice; cesarski g. namestnik pa pravo trdi, ako pravi, da obljuba „postave spolnovati“ obsega tudi ustavo. Občinska postava nam je živa potreba; vprašanje je tedaj: ali zavoljo same oblike (forme) smemo pokopati deželi tako potrebno stvar? On misli, da ne, zato predlaga, naj se izbrišejo besede, ki se tičejo državne in deželne ustave.

Zdaj še enkrat g. cesarski namestnik besedo poprime ter pravi, da ne sega menda v oblast deželnih zborov, da pretresajo ustavo; ker ministrov ni tukaj, mora jih on braniti. Kar je dr. Zupan rekel, je le njegova misel, ki ni ovrгла vladnih vzrokov. Nekdo je rekel, da ustava mora svoje korenine imeti v narodu. To tudi je čisto moja misel. Al kako se mora to zgoditi? Po obljubnici sami gotovo ne, marveč po tem, da se djansko vpelje ustavna občinska postava v življenje. Neprijatelja ondi iskati, kjer ga ni, se pravi napčno streljati; na sobojnike svoje streljati, napravi pogubo. Ako deželni zbor sprejme §. 24. po nasvetu odborov, ne bode potrjena občinska postava; al ne na ministerstvo pade odgovornost a ampak na deželni zbor.

Po vsem tem povzame še poročevalec bar. Apfaltern besedo; on obžaluje sicer, da v zbornici vedno lojalni so se slišali danes taki govori, al vendar ne more reči, da niso resnice govorili. Potem prevdarja govor ces. namestnika od stavka do stavka s tako zgovorno besedo, da mnogokrat so se glasili pravoklici, in naposled pravi, da naj glasuje danes deželni zbor kakor mu je drago; odbor ostane pri tem, da ne more zatajiti matere — svoje — ustave.

Po predlogu dr. Tomanovem se je po kratkem prenehu začelo glasovanje, da vsak poslanec je bil po imenu poklican. Vseh 26 poslancev je bilo za predlog odborov, le poslanci Derbitsch, Brolich in Krommer so glasovali za vladni predlog. — Po tej zelo vroči borbi za obljubnico, pri kateri je z veliko večino zmagalo „trdno držanje državne in deželne ustave“, se je nadaljevala razprava o §. 25. do 56.

V 9. seji (18. dan t. m.) je poročevalec baron Apfaltern do konca bral občinsko postavo, ki je po odborovem nasvetu obveljala tako, da — razun §. 24. — ni zbor nikjer navskriž bil z vlado. Deželni zbor pričakuje zdaj, kaj bode ministerstvo storilo: ali bode dovolilo zboru mrvico samostojnega sklepa ali ne. V odbor za prestavo občinske postave v slovenski jezik so bili izvoljeni poslanci dr. Bleiweis, dr. Toman, Svetec, Vilhar in Zagorec.

Potem je poročevalec dr. Zupan bral priporočilo deželnega odbora, naj bi se iz denarnice zemljišne odveze za 1864. leto za potnično okrajnih komisij in okrajnih uradov privolil priboljšek, ki bode znašal nad 1000 gld., in zato naj bi se ta reč dala denarnemu odboru na posvetovanje. Zbornica je odobrila.

Na to je poslanec Mulley poročal o cestni postavi, ki tudi ni lani bila na Dunaji potrjena. Razgovor se je začel še le pri §. 22., v katerem vlada hoče, da bi ona sama vselej smela razpustiti cestni odbor, zbornica pa je bila sklenila, naj se vlada o tej stvari poboga z deželnim odborom. Ta §. se je letos popravil tako-le: „ako bi se kaka občina imela pritožiti zaradi naredeb cestnega odbora in zaradi cestnih računov, naj tožbo podá deželnemu odboru. Deželna vlada sme zaradi važnih vzrokov cestni odbor razpustiti, in v 14 dneh napotiti novo volitev.“ Poslanec Krommer je dejal, da je čisto nepotreben pristavek: „zaradi važnih vzrokov“, ker vlada, ki nikomur ni odgovorna, bode vendar le sama sodila, kateri vzroki so važni. Cesarski namestnik g. baron Schloissnigg je potrdil Krommerjeve besede, in pristavil, da 14 dni je premalo časa za novo volitev, zato naj bi ostalo, kakor je bila svetovala vlada. Gosp. baron Apfalter je govoril za odborov nasvet, samo da je priporočal, naj se nova volitev napoti v 4 tednih. Poslanec dr. Zupan je podpiral vladni načrt; potem je še poročevalec Mulley podpiral odborov nasvet, in na to se je glasovalo. Glasovanje je potrdilo vladni predlog.

Po vsem tem je sklenil deželni zbor svoje seje do srede po veliki noči.

Pisma slovenskega učenika svojemu bratu.

(Dalje.)

4. Pismo.

Pod Ratitovcem na Gorenškem.

Prisrčni moj! Zopet poprimem peró, da Ti v današnjem listu popišem svoje popotne dogodbe od Laškega trga naprej. Vedno drčali smo še po savinski dolini, od ktere se jih mnogotero stranskih cepi. Marsikako lično okolico ugleda človek, pa kakor hitro mu jo čarobna moč hlaponova prisuče pred oči, ravno tako naglo mu jo zopet odmakne. Zdaj ugledamo pred seboj na strmem holmcu začrnelo razvalino celjsko, in pod njo k zapadni strani razprostira se na lepi planoti nježno mesto Celje, kjer nas je hlapon enmalo dälj ustavil. Ljubi bratec! o starem Celji imel bi Ti toliko povedati, da bi se gotovo naveličal jaz praviti, Ti pa poslušati. Gospod J. Orožen sam je prav lepo popisal 4 knjižice tukajšnjih znamenitosti iz vseh dôb kristjanskega veka pod naslovom „Celjska kronika“; tudi drugi pisatelji so o tem mestu toliko načrtali, da bil bi moj obširnejši popis le kapljica v morje. Toraj Ti le ob kratkem povem, da slovelo je Celje že pred rojstvom Izveličarjev; — bilo je Rimljanom pod imenom „Klaudia Celeja“ važen kraj; — porošene so bile tla njegove zgodaj — leta 284 — z mučeniško krvjo tukajšnjega rojaka Maksimilijana; — imelo je pa tudi mesto o vojskah vseh časov in o navalih turških dovolj dovolj trpeti. Tudi bolezni in elementarne sile mu niso prizanašale. Če pa je Celje slovelo o rimskih časih, bila je vendar najslavnejša dôba njegova v srednjem veku, ko se je rod tukajšnjih grofov po podedovanji zamrle bogate rodbine Ortenburške povzdignil enako sjajnemu meteoru od priprostih plemičev na najvišjo stopnjo in celó do prestola cesarske visokosti. Mnogo mnogo nahajamo zapisanega o mogočni ti rodovini in nje bogatih lastninah; tudi ustno izročilo hrani dovolj resničnih in mo-

rebiti tudi neresničnih, le v živahni domišli skovanih pripovedok; al le drzovitih razvalin in močnih stolpov ostanek svedoči zdaj o vsem nekdanjem blišu grofov celjskih. Da! — celó razvalinam podpisana je bila že vničivna sodba, kajti prodane so bile bojè tam-le eno leto za malo ubogih goldinarjev nekemu kmetiču, ki bi si bil z razruševanjem starih zidin in s prodajo kamnja za nove stavbe lahko lepe denarce zazlužil, ako bi leta 1847 štajarski stanovi ne bili kmetiča odškodovali in sloveče razvaline tako obvarovali preneglega pokončanja. Tako potrjujejo se še zdaj besede slavnega pesnika Homer-a: „enako listju gozdnemu zginjujejo zemeljski rodovi.“

Toliko o starem Celji; — da pa omlajenega ogledam, stopim jaderno z vagona, ter ga tudi Tebi po popisu v duhu stavljam pred oči. Kako se Celje drugim dopada, ne vem; kajti po starem slovenskem pregovoru imajo „vsake oči svojega malarja.“ — Kar pa moja medlo razsodbo zadeva, je Celje kaj kaj ljubko in prijazno mesto. Stojèče tako rekoč na razkrižju čveterih dolinskih jarkev je ono — se vé, da to najprej navedem — dom iskrenih slovenskih rodoljubov in eno zmed prvih središč narodskega napredka v naši krasnomili zemlji. Koliko listov „Novičnih“ dobiš, dragi brate, v roke, da bi ne imele svoje „original-korespondencije“ iz Celja? — Koliko zapeljivo-mičnih popisov si že bral o tukajšnjih rodoljubnih zabavah? Stavim, da z menoj vred si želel mnogokrat imeti krila drobne ptice lastovke, da bil bi prifrčal čez visoke snežnike sèm ter udeležil se celjskih veselíc, radoval se o pogledu štajarskih krasnih mladenskih lepotíc, strmél o zgovornosti in umnosti domačih govornikov in pevcev ter z dopadljivo zadovoljnostjo poslušal poezije prosto-narodnega mlinarja Grabič-a. — Pa tudi v drugim je mesto res prav ljubeznjivega obraza. Ima ti krasne cerkve, zale poslopja, čedne ulice in dražestno-mikavno okolico. Potrudi se, bratec, v duhu z menoj gor k sv. Jožefu, in povem Ti, da kmali bi z apostolom Petrom rekel: „dobro nam je tukaj biti.“ Da moreva cerkev pogledati, se razume samo po sebi; kajti postavili so njo nepozabljivi knezo-škof Slomšek tako rekoč kot osredok slavnoznane bratrne ss. apostolov slovanskih Cirila in Metoda, ktere namen — res preslavni namen — je, zediniti vès rod slovanski gledé sv. vere v eno družino ter okleniti taisto s pasom prave kristjanske ljubezni. Oltar, tema svetnikoma posvečen, odlikuje med drugim lepoto tega svetišča. Stari farovž poleg cerkve postal je nova misijonska hiša lazariška, tudi žlahna cvetka, ki zasadila jo je blagoslovljena roka veliko prezgodaj umrlega Antona Martina edino le iz preblage skrbí za dušni napredek ne le svojih ovčíc, ampak celega slovenskega naroda. Kranjskih Dolencev viditi je prav pogosto tukaj; nam Gorencem je kraj, kakor veš, enmalo preveč odróčen, vreden pa vreden, da ga čislamo in spoštujemo. — V prelepem soglasji s tukajšnjo cerkvijo in misijonsko stajo pa je razgled spred samostana v gornjo-savinsko dolino, ki odpira se proti večerni strani. Tukaj res prisiljen je človek ponoviti besede Vodnikove:

„Pod velikim tukaj Bogom

Breztelesni biti želim.“

Če nam k levi tjè žalostne razvaline celjske tudi glasno kličejo svoj „memento mori“, vidimo nasprotno v podnožji mično mestice, polno živahnosti in marljivega gibanja; — od njega naprej gor k zapadni strani pa, kakor sem že povedal, kaže se nam neprilčno-krasna dolina, res pravi biser slovenskih pokrajin. Tù ugledamo Petrovče, Žavec, Št. Peter, Oljsko goro, okolico Mozirsko — da bratec! kdo Ti bo na tanko popisal v hipu kosmoramo prelepe te slovenske Švajce, ki nam